

Güzel Huzursuzluk¹

Mümtaz Soysal

Aslına bakarsanız, Erim hükümeti, hem birbirini tamamlarmış gibi görünen, hem de özde birbiriyle çatışan iki program temeline dayanıyor: huzur ve reform. Hükümetin kuruluş, güvenoyu alışı ve ayakta kalışı nedenlerini kısaca bu iki kelimeyle açıklamak mümkün.

Tabii, bu temellerden hangisinin daha önemli, daha ivedi ve daha “canalıcı” olduğu, çeşitli çevrelerin çıkarlarına ve tutumlarına göre değişiyor: ordunun bir bölümüne, ilerici basına, bazı meslek odalarına ve gençlik kuruluşlarına bakarsanız, kabine reform yapmak için işbaşına getirilmiştir, reform yaptıkça ayakta kalır ve yapamazsa yine bu nedenle gider. Yerlerde sürüklenen öğretmenleri, yıllar yılı jandarma ve polis karakolunda dövülen insancıkları unutup birkaç patlama, soygun ve kaçırma olayını “büyük huzursuzluk” sayan çevrelere sorarsanız, “her şeyden önce huzur” gerekli olduğuna göre, hükümet de bunu sağlamak için kurulmuştur, sağlayamazsa yıkılır.

Şimdi, bütün avutuculuğu, uzlaştırmacılığı ve geçiştiriciliği bir yana bırakıp içtenlikle, özdenlikle düşünün: Türkiye’nin koşulları içinde “birbirini tamamlayıcı nitelikte” saydığınız, “biri gerçekleşirse öbürü de olur” dediğiniz huzur ile reform, sanıldığı kadar ikiz kardeş midirler acaba? Daha doğrusu, şöyle soralım: ciddi reformlara girişseniz yine de “ülkede huzursuzluk havası esiyor” feryatlarıyla karşılaşmaz mısınız? Diyelim ki gerçek toprak reformu yapmağa başladınız; toprakları ellerinden alınan çevreler, “kutsal mülkiyet elden gidiyor” edebiyatına başlamazlar mı? Ciddi bir vergi reformu İstanbul’un, İzmir’in, Adana’nın vurgun çevrelerini büyük bir “huzursuzluğa” düşürmez mi?

Asıl önemlisi, bu çevrelerce kullanılan megafonların, hoparlörlerin gücüdür. Milyonlarca insanın yıllardır süren sıkıntıları şimdiye kadar kulaklara nihayet bir mırıltı ya da boğuk bir uğultu olarak gelmiştir de, bu çevrelerin en küçük tedirginlikleri birdenbire büyük sesler yaratır, ortalık birbirine girer. Son günlerin düşündürücü örneği ortada: Başbakan Yardımcısı Karaosmanoğlu’nun birkaç cümlesi Türkiye’nin bütün siyasal kadrolarını ve iş çevrelerini büyük bir huzursuzluğun içine atmağa yetti de arttı bile.

Huzur ile reform arasında gerçek bir bağlantı, sağlam bir bölünmezlik kurulmak isteniyorsa, her şeyden önce “huzur” kavramı üzerinde anlaşmak gerek.

Sorunu biraz daha belirleyebilmek, günün olaylarına indirebilmek için “eğitim” konusunu ele alalım. Çok kişiye göre, özellikle yüksek öğretim alanında “huzursuzluk” demek, ayda bir boykot ilân eden, hocalarına kafa tutan, bina

işgaline girişen, sol ya da sağ yumruğunu havaya kaldıran, silâhlanan, vuruşan öğrenci demektir. Huzursuzluğu böyle anlayanların miyop ve dar görüşlü olanları, “çalışma düzeni ve öğretim özgürlüğü” yasaları çıkararak, özerkliği kısıtlayarak, sert tedbirler uygulayarak huzur getireceklerini sanırlar. Aynı “huzursuzluk” görüntüsünden hareket edenler içinde daha ileri görüşlü ve iyi niyetli olanlar ise, üniversite reformu gerçekleşince, öğrenciler yönetime katılınca, öğretim üyeleriyle daha iyi bir diyalog kurulunca huzurlu ortamın yaratılabileceğini ileri sürerler. Aslında, huzursuzluk tanımlaması aynı kaldıkça, her iki yan da yanılmaktadır.

Önce şunu kafalara sokmak gerek: boykot, işgal, miting ve ideolojik kavga, artık olağan ve evrensel hale gelmiş birer eylem ve ifade biçimi. “Gençlik olayları” denen olayların büyük kısmı, kuşaklar arasındaki ezeli kavganın biraz daha yaygınlaşmış, biraz daha sertleşmiş görüntülerinden ibaret. Bir tek bombayla yüzbinlerin öldürülebildiği bir “uygarlık” düzeyinde, “şiddet eylemleri” denen şeyler olsa olsa birer çatapat eğlencesi sayılabilir. Ne yapsanız bunlar olacak, oluyor. Yeni bir üslup, yeni bir tutum bu. Dıştan bakıldığı zaman bütün eğitim sorunlarını çözmüş görünen toplumlarda da bunlar olağanlaşıyor.

Türkiye’de bunları “huzursuzluk” saymak ve şiddet tedbirleriyle ya da üniversite reformuyla hepsinin ortadan kalkacağını sanmak büyük yanılma olur. Eğitim alanındaki asıl huzursuzluk, toplumun çok huzurlu, çok durgun görüldüğü yıllarda vardı. Ama, sessiz, duyulmayan bir huzursuzluktu bu: okuyamamış, kendi kendini oluşturamamış, bir kapkaç toplumda çiğnenmemek için gerekli kafa silahlarıyla donatılmamış milyonlarca insanın ezik ve çılgılaşmamış huzursuzluğu. Kimse bunu huzursuzluk saymazdı; hatta Türkiye’nin “eğitim sefaleti”ni ortadan kaldıracak birtakım adımlar atılmağa örneğin Köy Enstitüleri kurulmağa başlandığı zaman “Anadolu’nun huzuru bozuldu” diyenler bile çıktı.

Şimdi de toplum yapısını temelinden değiştirici eğitim adımları atmağa, ezilmiş yığınlara bütün öğrenim kapılarını açacak köklü tedbirler almağa başlayın, siz o zaman görürsünüz huzursuzluk çılgınlıklarını. Çok uzaklara gitmeğe gerek yok: önümüzdeki sonbaharda, özel okulların kapanması dolayısıyla üniversiteler bakımından önemli kalıp değişikliklerinin yapılması zorunluluğu ortaya çıkınca, en büyük tedirginlik, kapılara yığılan öğrencilerde değil, kapıların gerisindeki tutucularda görünecek.

Reform ya da “eğitim devrim i” elbette toplumda çalkantılar yaratacak, bazı çevreler de bunun adını “huzursuzluk” koyacaklardır. İşte o anlamda “huzur”la reform bağdaşmaz, bağdaşmamalı. Bazılarının huzursuzluğu sessiz milyonların huzura kavuşturulması için ödenmesi gereken zorunlu fiyat. Türkiye’de de bu fiyat herhalde bir gün ödenmeli.

Sonnot

¹ 26 Nisan 1971 tarihli *Ortam* dergisinde yayımlamıştır.